

עמנו הייתם, במקום פלוני אחר! — השטר כשר, ועדיו כשרין, ואינם מוזמים, כי חיישינן, יש לנו לחוש ולומר שאין זו עדות שקר, אלא שמא איחרוהו וכתבוהו, ולכן אין הזמתם הזמה.⁽¹⁷⁾

ומוכיחה הגמרא: ואי סלקא דעתך בעינן גם בדיני ממונות דרישה וחקירה, כדי שאם יוכחו העדים תבטל עדותם, היכי "חיישינן" שמא איחרוהו וכתבוהו? כיצד יכולים אנו מספק, שמא נכתב בו תאריך מאוחר, להכשיר את עדותם המוכחשת מעדים אחרים!?

אך דוחה הגמרא: וליטעמין, עד שהקשית מברייאת זו, תיקשי לך מתניתין, ממשנה מפורשת, שהיא שגורה בפי הכל, ואינך צריך להקשות מברייאת שאינה ידועה לכל.

דתנן: שטרי חוב המוקדמין, שנכתב בהם מן הקודם לזמן ההלואה — פסולים, כי שמא יבואו לגבות בהם שלא כדין מלקוחות שקנו

ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות, אלא כהנים, ליום וישראלים מיוחסים, המשיאין את בנותיהם לכהונה.

גמרא

שנינו בתחילת המשנה: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה, שנאמר [ויקרא כד] "משפט אחד יהיה לכם".

ותמהה הגמרא: דיני ממונות, מי בעינן דרישה וחקירה?

ורמינהו סתירה לכך, ממה ששנינו בברייתא בתוספתא [מכות פרק א]:

שטר שזמנו [זמן כתיבת השטר] כתוב "באחד בניסן בשמיטה,⁽¹⁶⁾ במקום פלוני".

ובאו עדים ואמרו לעדי השטר: היאך אתם מעידין על שטר זה שנכתב ביום הזה במקום פלוני האמור בשטר, והלא ביום פלוני זה,

16. האמור בשטר, ונמצא שאין כאן הזמה כלל. כך ביארו התוס'.

אך רש"י נדחק לבאר, שראו העדים את ההלואה בזמן מוקדם מהזמן שכתבו את השטר. לפי שהוטל על העדים לכתוב את השטר, במקום ההלואה, אך הם לא כתבוהו מיד, אלא כתבוהו לאחר מכן, במקום אחר, שעליו העידו העדים המזימים שהיו בו עמהם. אך הם ציינו בשטר רק את מקום ההלואה ולא הזכירו בו את מקום הכתיבה. ולכן, הם אינם מוזמים על ידי העדים השניים, לפי שאכן הם היו עמהם באותו המקום, אבל כתבו בו שטר שבו מצויין מקום ההלואה, והיא אכן נעשתה במקום אחר, ובתאריך שלפני התאריך המופיע בשטר.

16. הברייתא אמרה כאן חידוש נוסף, שעל אף שנכתב בו באחד לניסן בשנת השמיטה, השטר כשר, וכפי שתבאר הגמרא בסמוך.

ותאריך הגבייה של החוב אינו מבואר בברייתא, ולכן צריך לומר, שאם הוא לפני סוף השנה, אין השביעית משמטת אותו, לפי שאין השביעית משמטת אלא בסופה. ואם היה התאריך של הגבייה לאחר סוף השנה השביעית, צריך לומר שכתב המלוה פרוזבול על החוב, או שהיה לו עליו משכון, שאז אין השביעית משמטת. רש"י

17. בפשטות אפשר לבאר, שכתבו את השטר במקום ההלואה, אלא שכתבו בו זמן מאוחר, והלכו להם, ולכן לא היו באותו המקום בזמן